Humanist

30-23
Tweewekelijkse uitgave van
het Humanistisch Verbond
Postbus 114, Utrecht
Tel. (030) 31 81 45
15 december 1975

Bezwaren tegen de astrologie

(een verklaring van 186 wetenschapsmensen — gepubliceerd in het amerikaanse blad The The Humanist — sept./okt. 1975)

Beoefenaren van de wetenschap die zich op een aantal verschillende terreinen bewegen, beginnen zich zorgen te maken over het feit dat in veel delen van de wereld de astrologie op groeiende schaal ingang vindt. Wij, ondergetekenden — beoefenaren van de wetenschap der astronomie, astrofysie en zij die op andere terreinen werkzaam zijn — willen het publiek waarschuwen tegen het onvoorwaardelijk geloof hechten aan de voorspellingen en adviezen, door astrologen gegeven, zowel in de privésfeer als in openbare bijeenkomsten. Degenen die willen geloven in astrologie moeten wel beseffen dat de op grond van de astrologie gedane uitspraken op geen enkele wetenschappelijke grondslag berusten.

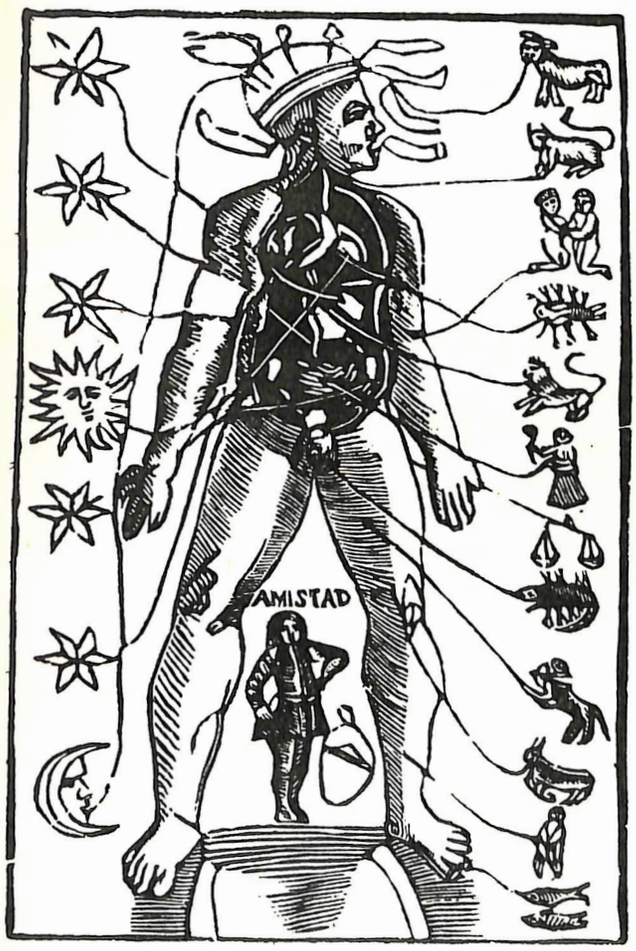

In de oudheid geloofden de mensen in de voorspellingen en raadgevingen van astrologen, omdat de astrologie onverbrekelijk deel uitmaakte van hun wereldvisie. Ze beschouwden de hemellichamen als verblijfplaatsen of voortekens van de goden en dus als nauw betrokken bij de gebeurtenissen hier op aarde; ze hadden geen idee van de enorme afstanden tussen de planeten en sterren en de aarde. Nu men in staat is deze afstanden te berekenen en dit ook heeft gedaan, kunnen we begrijpen hoe oneindig klein de zwaartekracht en andere invloeden zijn die door de verre planeten en de nog veel verder van ons afstaande sterren worden uitgeoefend. Het is doodeenvoudig een vergissing om je voor te stellen dat de krachten die sterren en planeten uitoefenen op het ogenblik van de geboorte op enigerlei wijze beslissend kunnen zijn voor onze toekomst.

Evenmin is het waar, dat door de positie van ver verwijderde hemellichamen bepaalde dagen of perioden gunstiger zijn voor een bepaald soort verrichtingen, of dat het teken waaronder iemand geboren is bepalend zou zijn voor de vraag of iemand al dan niet in staat is tot het aangaan van intermenselijke relaties.

Waarom geloven mensen in astrologie? In deze onzekere tijden zoeken velen bij het nemen van hun beslissingen hun toevlucht tot iets waardoor ze zich kunnen laten leiden. Ze geloven maar al te graag in een van tevoren door astrale krachten bepaalde levensloop, waarop zijzelf geen enkele invloed kunnen uitoefenen. We worden echter allen geconfronteerd met de wereld en moeten beseffen dat onze toekomst in onszelf besloten ligt en niet in de sterren.

In deze tijd van alom verbreide informatie en voortschrijdende ontwikkeling, zou men denken dat het niet meer nodig was om geloofsleren die gebaseerd zijn op magie en bijgeloof, van hun franje te ontdoen. Toch vindt de astrologie over de hele linie ingang in de moderne maatschappij. In het bijzonder baart ons zorgen de kritiekloze verspreiding van astrologische kaarten, voorspellingen en horoscopen door de media en door op ander gebied alleszins gerespecteerde uitgevers van nieuwsbladen, magazins en boeken. Dit kan het groeiend gebrek aan werkelijkheidszin en inzicht alleen maar in de hand werken. Wij zijn van mening dat de tijd is aangebroken dat we de aanmatigende beweringen van astrologische charlatans onomwonden aan de kaak moeten stellen. Blijkbaar moeten we aannemen dat die personen die in de astrologie blijven geloven, dit doen, ondanks het feit dat er voor dat geloof geen wetenschappelijk bewijs bestaat en dat er in feite zelfs sterke aanwijzingen zijn voor het tegendeel.

(zie verder pag. 4 en 5)

Hoofdbestuur

Dit bericht is naar aanleiding van de vergadering van 21 november. Het moet maar beginnen met wat opmerkingen van onaangename verwondering. Deze verwondering komt deels voort uit de inflatie, en deels uit de economische recessie. Beide vreten als vuur aan wat voor hen verteerbaar is. Het blijkt dat ook het Humanistisch Verbond heel erg aantastbaar is voor al dit vuur, en dus kan men bij ons komen kijken hoe, bij wijze van spreken, een mooie brand verloopt.

Ik heb reeds meermalen melding gemaakt van zaken die er slecht voor staan, maar er volgen er helaas steeds meer. Onlangs was er sprake van het Humanistisch Opleidingsinstituut. Het kan met geen mogelijkheid meer uit zonder subsidie en de functionaresse vervult meer taak dan waarvoor ze wordt betaald. Van der Hulle is ziek, en ook hij heeft meer taak dan (laten we het zo zeggen) menigeen aan zou kunnen. Voorts bleek onlangs dat de opbrengsten van het Steunfonds Praktisch Humanisme (giro 6168) achter neigen te gaan lopen bij de inflatie. Maar we hadden nog minstens twee zaken om trots op te zijn. Ons personeel betalen we misschien niet hoog, maar wel steeds met de tijd mee. Zet maar een vraagteken. En dan is er de Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden (HSHB), dat miljoenenbedrijf dat zo geweldig in de markt ligt. Zet maar weer een vraagteken.

Dat vraagteken van de personeelssalariëring kwam voor den dag bij de begrotingsbespreking. De ontwerpbegroting wijst al een tekort aan van ƒ 77.810. Twee of drie keer zo'n tekort en we hebben weer een negatief kapitaal. We hadden (in overleg trouwens) een paar keer de trendmatige verhoging van de salarissen (vergeleken bij de overheid) wat laten zitten. Het leek om niet zo erg veel te gaan. Maar het werkt door en als we het gaan inhalen dan kost dat ƒ 60.000. En als we ook de pensioenvoorzieningen waardevaster zouden maken, ons richtend naar instellingen van volksgezondheid en maatschappelijk werk, dan zou dat nog eens ƒ 40.000 kosten. Tezamen ƒ 100.000 erbij voor personeelskosten zou het tekort op ƒ 178.000 brengen. Voorts lagen er nog andere wensen op tafel ten bedrage van zo'n ƒ 65.000, allemaal heel urgent.
Heet hangijzer nummer 1 van deze begroting is dus: in hoeverre moeten wij tegen hen die in dienst zijn van het Verbond blijven zeggen dat zij achter moeten blijven lopen of anders maar solliciteren. Dan komen al die andere hangijzers: bij het HOI en bij de GV Zieken en Bejaarden, enzovoort. In Rotterdam en binnenkort ook te Amsterdam werken er samenlevingsopbouwfunctionarissen. Daar is een tekort op de subsidies bij aan te zuiveren. Blijven wij dat doen of moeten de Gemeenschappen Rotterdam en Amsterdam dat voor hun rekening nemen?

Ter vergadering was de heer J. Bijleveld aanwezig, de voorzitter van de Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden en de opvolger aldaar van de heer Knap. Bijleveld is ook een vroegere ondervoorzitter van het Verbond. Hoe staat de kolos H.S.H.B. er voor?
Het houdt op met de bouw van Bejaardencentra en de reserves van de H.S.H.B. zijn niet groot. Antwoord dus: niet goed. Doch verzadiging van de markt is maar ten dele de oorzaak van de stagnatie in de bouw. Daar komt bij dat de overheid moet bezuinigen en in verband daarmee misschien zelfs wil overgaan tot het oprichten van plaatsingscommissies om de toegang tot de bejaardenverzorgingshuizen te regelen. De behoeftenorm wordt dus teruggeschroefd. Daarbij dreigt bovendien dat er meer en meer gefronst gaat worden tegen humanisten en gevraagd of zij uit de overgebleven pot nog wel moeten meedelen. Nu is aan het ergste van deze dingen misschien wel wat te doen. Maar duidelijk blijft dat de H.S.H.B. naar nieuwe wegen moet gaan zoeken. Wat nieuwe dienstverleningen wellicht, alsmede de bouw voor andere bijzondere categorieën dan bejaarden. Bij deze mogelijkheden komt dat er een directeurswisseling aanstaande is. De huidige directeur, de heer van de Berkhof, is helaas al lang ziek en zal af willen treden.

Inderdaad ziet men hierboven wat het vuur van inflatie en recessie nog kunnen doen boven normale dingen als het bereiken van een verzadigingspunt uit. Net als echt vuur kan het echter door smeulen, en onverwacht ergens vernielend uitbreken.

Tenslotte een wat aardiger thema, het Humanistisch Perspectief. Punt 2 daarvan, de democratisering van structuren, werd van een verder commentaar voorzien. Het hoofdbestuur ziet graag verdere democratisering. Maar als het een zaak wordt van de helft plus 1 die zonder rekening te willen houden met de belangen van anderen iets door wil drukken, dan heeft het bezwaar. Men zal dit commentaar nog wel tegen komen in de Humanist.

CENTRAAL BUREAU

De kantoren van het Humanistisch Verbond zijn gesloten op:

maandag 29 december
dinsdag 30 december
woensdag 31 december
vrijdag 2 januari

De mantel

„Ik zou zo graag met jou samen een nieuwe wintermantel willen kopen in Amsterdam", zei mijn tante door de telefoon. „Ik zie er zo tegenop, zie je, in m'n eentje."
Er zijn Amsterdammers, die, waar ze zich ook bevinden op aarde, hun gewichtige inkopen alleen maar in Amsterdam willen doen. Vaak zullen deze wensen stranden op de aardrijkskunde, maar 80 km is niet zo'n bezwaar. Althans niet voor mijn tante. Bij dit soort mededelingen gaan bij mij altijd twee lampen branden. Eén Calvinistische schijnwerper — afkomst verloochent zich nooit —, waar dan een grimmige lijst uitfloept, een ingewikkeld mechanisme, dat helaas nooit weigert. Op die lijst staan m'n plichten en m'n afspraken, vergaderingen en wat er allemaal gebeuren moet en niet wachten kan. Iedereen begrijpt: een lange lijst. Het andere lichtje is een bescheiden bibber-vlammetje, dat praten kan, met een heel fijn piepstemmetje. Het legt me uit, dat er een heleboel dingen best even kunnen wachten, dat er van tevoren aardig wat afgewerkt kan worden en dat een paar rustige dagen vreselijk goed voor me zijn. Nu ja, rustige dagen waren het natuurlijk niet. Twee vrouwen, op jacht naar een wintermantel beleven spannende uren van passen, winkel in, winkel uit, etalages bekijken, schrikken van de prijzen, gillen van de lach om de modellen. En ook soms ergens stranden, zomaar in 't voorbijgaan, waar het stil is, wat er vroeger ook al was. Het winkeltje van Tesselschade Arbeid Adelt bijvoorbeeld op het Leidseplein. In jaren was ik er niet geweest. We gingen naar binnen en we zagen weer de handwerken, de met bloemetjes versierde potjes en flesjes en trommeltjes en beeldige kinderkleertjes. Van de opbrengst van al deze zaken worden meisjes geholpen met hun studie, las ik later in een foldertje. Jongens blijkbaar niet. Zou er al eens eerder, stiekem, een jaar van de vrouw geweest zijn?
Arbeid Adelt was de titel van het eerste en enige toneelstuk, dat ik geschreven heb. Dat kwam, omdat mijn moeder bij de Klokzeep een koperen bordje cadeaugekregen had, met Arbeid Adelt erop. Ik was nog op de lagere school en na schooltijd repeteerden mijn vriendinnetje en ik een soort dolkomische klucht voor twee giechelaars, want meestal kwamen we niet meer bij van 't lachen. Centraal stond dat bordje. Daar kwam ik, als fee, met een sprei om, steeds weer mee opdraven, als we 't een of ander lui tafereel hadden opgevoerd, dat ons lag, moet ik zeggen. Dan was ik de moraal, met dat bordje. Daar heb ik vast die Calvinistische schijnwerper van overgehouden, met die enge lijst van plichten.
Net toen de manteljacht ons bijna geveld had, slaagden we. In een keurige zaak, met keurige rekken, maar zonder verkoopsters, want het was net lunchpauze. De enige juffrouw, die met een andere klant bezig was, stond ons genadiglijk toe om zelf in de rekken te neuzen. We hielden elkaar deftige creaties voor en trokken gekke gezichten, totdat mijn tante opeens „Beet" riep en met De Droomjas van haar leven opdook uit de rijen. Die was het. Helemaal.
Soms vraag je je wel eens af, wat Het Geluk eigenlijk is. Dat kan veel zijn, maar het is beslist ook slagen met een wintermantel. En de stekker uit het stopcontact durven trekken van een Calvinistische schijnwerper.

Ans Spigt

SAMEN STERK - OOK INTERNATIONAAL

In de afgelopen maanden heeft de IHEU (u weet wel, de Internationale Humanistische en Ethische Unie waarbij ook het HV aangesloten is) acte de présence gegeven op diverse internationale conferenties: de conferentie van het jaar van de Vrouw (in Mexico), een conferentie over geestelijke volksgezondheid (in Denemarken), de VN-conferentie over de misdaad (in Zwitserland), een conferentie over het leefmilieu (ook in Zwitserland) en de tweejaarlijkse conferentie van de bij Unesco aangesloten organisaties (in Frankrijk).

In de meeste gevallen was dat mogelijk doordat de personen in kwestie aanboden de IHEU te vertegenwoordigen. De IHEU bestaat bij de gratie van de organisaties die haar opgericht hebben en in stand houden, maar moet toch vaak een beroep doen op individuele humanisten. Dit geldt ook voor de financiën.

In de zomermaanden heeft de IHEU van het hoofdbestuur van het HV onder de HV-leden een gerichte aktie mogen houden. Dat is de reden waarom u misschien niet benaderd bent. Laat dat u

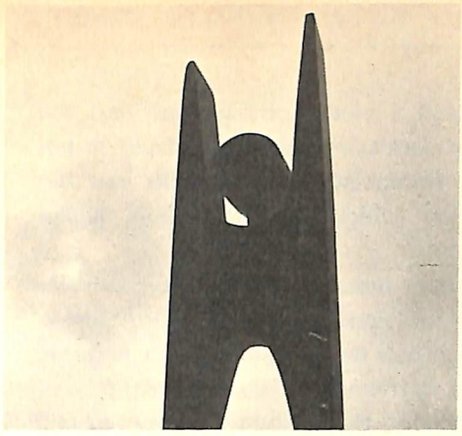

Dit bekende houten poppetje kunt u bestellen door ƒ 12,— over te maken op giro 58 t.n.v. Humanistische Pers, Utrecht met vermelding van „embleem".
Foto: Roelof Kauffmann.

echter niet weerhouden alsnog te reageren, want al is de aktie zeer succesvol geweest, de IHEU kan wat extra steun altijd gebruiken.

Getracht werd het aantal individuele leden uit te breiden. Daarbij kon men kiezen uit twee mogelijkheden: (a) een contributie van ƒ 35,— (of meer) per jaar of (b) een bedrag ineens van ƒ 500,— (of meer). Dat laatste is voor de IHEU en misschien ook voor u aantrekkelijk, omdat zo'n bedrag van ƒ 500,— vastgezet wordt en zodoende een permanente bron van inkomsten wordt. Zij die geen lid wilden worden, konden ook een gift doen.

Tot op dit moment hebben 288 mensen gereageerd, waarvan er 130 gewoon lid werden en 10 lid voor het leven. Met zijn allen hebben zij er voor gezorgd dat de IHEU dit jaar ongeveer ƒ 10.300,— meer te besteden heeft en volgend jaar ongeveer ƒ 6.900,—. Alhoewel besteden? Met de huidige inflatie is het geld meestal al uitgegeven voor het ontvangen is. Wilt u ook lid worden of bijdragen, schrijf dan naar IHEU, Oudegracht 152, Utrecht of stort het betreffende bedrag op giro 1632969 t.n.v. Penningmeester IHEU te Utrecht of op bankrekening 45.63.98.724 van de IHEU bij Amro-Bank, Utrecht.

Ernst van Brakel

Geleidelijk afscheid

Ik ben nog niet weg, maar wel aan 't afronden: tegen 1 maart. Als dit artikel in „Humanist" verschijnt, weten we misschien wie mij zal opvolgen als centraal raadsman of -vrouw voor de „Plaatselijke geestelijke verzorging".
In deze weken wordt me telkens gevraagd: Waarom is dit? En wat ga je nu doen?

Het is nodig geworden doordat deze functie, sedert het vertrek van Daan d'Angremond, vermeerderd werd met het takenpakket van beleid en presentatie. Dat ligt mij niet zo goed, evenmin als de organisatorische uitbouw.
Van origine deed ik alleen het veldwerk en ook m'n verdere ontwikkeling gaat meer in de lijn van individueel contact en het werken met groepen; zij het wel steeds betrokken op maatschappijvernieuwing.

In de zestien jaar dat ik dit werk gedaan heb, zijn de situaties niet stil blijven staan. In de samenleving, in 't HV en in mijzelf. 't Kan verfrissend zijn, voor beide kanten, eens van constellatie te veranderen.

Onder de stukken die ik voor overdracht gereed maak, behoort een stapeltje lijsten met honderden namen van medewerk(st)ers geestelijke verzorging, in heel 't land. Die lijsten worden in deze maanden nog eens ter verificatie aan de betrokkenen toegezonden.

Bij het nalopen ervan zie ik die mannen en vrouwen voor me, verspreid over steden en provincies, tot in de uithoeken toe. Incidenteel of regelmatig hebben ze zich ingezet, enkele hadden er bijna een dagtaak aan. De een meer invoelend, een ander meer praktijkgericht. Toen de begeleiding moest minderen, ging dat werk voor grote delen verder op eigen kracht; en zo is het nog.

Het is voor mij nog vreemd, dat we elkaar nu minder of in 't geheel niet meer zullen zien. Toch was dat een essentie in onze werkbesprekingen en tussentijdse telefoontjes: dat je het eigenlijk moet doen vanuit je eigen gevoel, dikwijls door het alleen-zijn heen.
Ontmoetingen in deze geest, daar zit het afscheid in verweven.

En wat ga je nu doen?
Beginnen met een vraag, die ik wel 's aan anderen heb gesteld: Wat wil je 't liefste, helemaal uit jezelf?
Dan kwam er een verraste glimlach, of verlegenheid of nou ja, dat kan tóch niet!
Waarom eigenlijk niet? Wat ligt het eigen-lijke diep begraven. Door onszelf en door de samenleving. Maar je ziet het ook weer boven komen. In processen van duizenden jaren en in een onverwachte doorbraak, nu hier dan daar.
Op deze bevrijding wil ik gericht blijven, in welke functie dan ook.

't Is niet bij voorbaat te zeggen wie je nu zelf gaat worden en waar een plaats te vinden is. Zelfs werkloosheid is een signaal en kan een breekijzer worden: Hoe kan dit vóórkomen, de term alleen

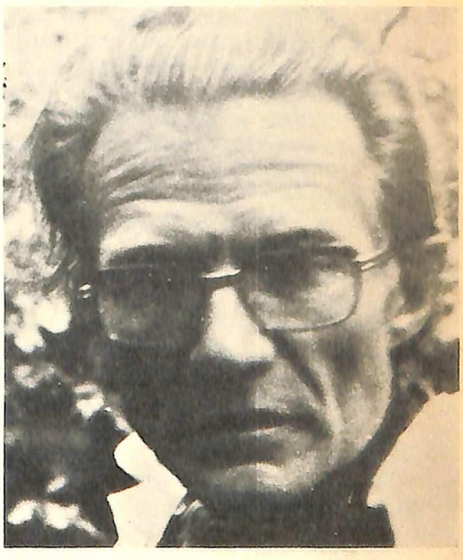

al; wat zit erachter als strekking van onze maatschappij?

Vermenselijking is wat we zoeken. Draden daarvan heb ik zien samenkomen in het HV. En in de mensen die je er leert kennen. Veel, bijna alles, heb ik aan hen te danken gehad.
Maar telkens zie je ook een voorhoede optreden los hiervan, buiten ons terrein.

Als ook dàt ons inspireren blijft en wakker schudden — dan raakt mijn afscheid niet het humanisme, alleen een dienstverband.

Paul Kruyswijk

De astrologie wetenschappelijk

Op de voorkant van deze Humanist treft u een verklaring aan van 186 belangrijke wetenschapsmensen. Deze verklaring stond afgedrukt in het september/oktober nummer van The Humanist, het tijdschrift van the American Humanist Association en de Ethical Culture Union, welke laatste organisatie dit jaar 100 jaar bestaat.
Behalve de verklaring bevat het tijdschrift enkele artikelen over astrologie, waarvan we er hier één, bekort, afdrukken, geschreven door Bart J. Bok, oud-hoogleraar in de sterrenkunde aan de Universiteit van Arizona. Hij was president van de Amerikaanse Astronomical Society.
Onder de 186 wetenschapsmensen bevinden zich bekende namen; er zijn 18 Nobelprijs-winnaars bij. Verder noemen we Paul Kurtz, Konrad Lorenz, J. Tinbergen, N. Tinbergen, B. F. Skinner, Lawrence E. Jerome, P. Samuelson en George Ward.
We hopen dat publicatie van deze verklaring en dit artikel vele humanisten ook hier aan het denken zullen zetten en rekenen op (korte!) reakties, die we gaarne in een volgende Humanist opnemen.

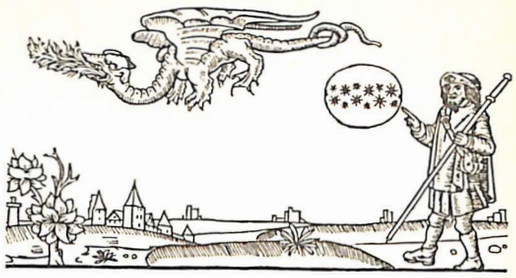

Ik blijf me maar steeds afvragen waarom de mensen in astrologie geloven. Deze vraag heb ik gesteld aan velen die blijkbaar in de voorspellingen ervan geloven, onder wie enkele van de jonge studenten op mijn astronomiecursussen voor beginners. Eén antwoord is eenvoudig en oprecht: „Het zou prettig zijn te weten wat de toekomst zal brengen; waarom zullen we dan niet te rade gaan bij astrologische voorspellingen?" Verder vinden sommige mensen het nuttig om enige onpersoonlijke regels tot hun beschikking te hebben, met behulp waarvan ze persoonlijke beslissingen kunnen nemen. En astrologie geeft ook tamelijk besliste antwoorden en verschaft daarmee vaste richtlijnen voor het nemen van persoonlijke beslissingen. Voor veel mensen is dit inderdaad een zeer geruststellende gedachte.
Mensen die in astrologie geloven hebben de opmerkelijke eigenschap dat ze zich de keren dat voorspellingen uitkomen, herinneren, maar de keren dat het tegendeel het geval is, vergeten. En wanneer we geconfronteerd worden met het niet uitkomen van een voorspelling, kan de astroloog die de voorspelling deed zich altijd uit de moeilijkheden redden, door het beroemde gezegde te citeren dat de sterren een tendens vertonen, maar niet kunnen dwingen.
De ervaring heeft mij geleerd dat veel mensen die de astrologie au sérieux nemen aanvankelijk tot deze materie werden aangetrokken door het lezen van de vaste dagbladrubrieken. Het is betreurenswaardig dat zoveel nieuwsbladen tegenwoordig dagelijks deze nonsens drukken. In het begin is het regelmatig lezen ervan een soort amusementsspel, maar het loopt vaak uit op een doodserieuze zaak. Het voortdurend binnen handbereik zijn van astrologische voorspellingen kan, gerekend over vele jaren, iemands persoonlijke oordeel ongemerkt gaan beïnvloeden.

Voor sommige mensen is astrologie een religie geworden. Ik druk hen op het hart om hun geloof zorgvuldig te onderzoeken. In het gunstigste geval kan astrologie beschouwd worden als een egocentrische benadering van religieus geloven, want het houdt zich in de eerste plaats bezig met dagelijkse dingen en met de vraag, wat het beste is voor een bepaalde persoon. Als astrologie in al zijn consequenties wordt toegepast, wordt hierdoor aan ieder van ons het recht én de plicht ontnomen zelf zijn eigen beslissingen te nemen.
De meest verstrekkende religieuze benadering van de astrologie treffen we aan bij mensen die „ervaring" hebben met astrologie, die diep in zich „weten" dat astrologie waar is en die overtuigd geloven in de invloed van kosmische ritmen en „vibraties". Ik weet niet hoe ik deze mensen ervan moet overtuigen dat ze op het verkeerde spoor zijn, zodat ze dus maar de door hen ingeslagen weg moeten volgen.

Veel astrologieaanhangers spreken zo gladweg over de krachten die worden uitgeoefend door de zon, de maan en de planeten. Ik moet hier in het midden brengen dat deze krachten, die volgens de astrologie alleen hun bepalende werking uitoefenen op het exacte moment van de geboorte, nauwelijks krachten kunnen zijn van soortgelijke aard als die van de zwaartekracht of die van straling. De krachten waarvan bekend is dat ze het kind op het ogenblik van de geboorte beïnvloeden, zijn bijzonder gering. De bij de geboorte werkzame zwaartekracht, voortgebracht door de dokter en de verpleegster en door de inventaris van de verloskamer overtreffen verre de hemelse krachten. En de sterren zijn zover van de zon en de aarde verwijderd, dat hun aantrekkingskracht, magnetische kracht en andere effecten te verwaarlozen zijn. Soms wordt er gesuggereerd dat hier stralingseffecten aan het werk zijn. In de eerste plaats vormen de wanden van de verloskamer een afdoende bescherming tegen vele van de ons bekende stralingen. En in de tweede plaats moeten we er wel rekening mee houden dat onze zon een voortdurend veranderende bron van straling is die zijn stralingen uitzendt op veel verschillende golflengten-variaties die op zichzelf de straling van de maan en alle planeten bij elkaar, verre overtreffen.

Veel mensen die in astrologie geloven hebben het zo voorgesteld, dat elke planeet een ander soort speciale, tot op heden nog onontdekte stralingen of „vibraties" uitzendt en dat juist het samenspel van deze mysterieuze krachten of de hoeveelheden ervan die sterke astrologische werking teweegbrengen. Als er één ding is dat we in de afgelopen vijftig jaar hebben geleerd, dan is het wel, dat er blijkbaar afdoende bewijs is, dat de zon, de maan, de planeten en de sterren allen van dezelfde stof gemaakt zijn, variaties en combinaties van atoompartikels en moleculen, allemaal onderworpen aan de uniforme wetten van de fysica. We hebben monsters van de maan gezien die gelijk zijn aan rotsen op aarde en dank zij onze ruimteonderzoekingen waren we in staat de eigenschappen te bestuderen van monsters van het Marsoppervlak. Het komt mij onaannemelijk voor, dat Mars en de maan mysterieuze golven of vibraties zouden kunnen uitzenden die op totaal verschillende wijze van invloed zouden kunnen zijn op onze persoonlijkheid. Het is niet logisch om te veronderstellen dat de verschillende planeten en de maan die allen vrijwel gelijke fysieke eigenschappen hebben, in staat moeten worden geacht op geheel verschillende wijze het menselijke leven te beïnvloeden.

We zouden de astrologen nog zeer veel andere vragen kunnen voorleggen. Bijvoorbeeld: waarom zou het moment van de geboorte juist bepalend zijn voor iemands leven? Is strikt genomen het tijdstip van de conceptie niet een veel ingrijpender gebeurtenis, dan het exacte moment waarop de navelstreng wordt verbroken? Zouden we niet ook bij menselijke wezens dezelfde som van

Astrologie en lichtgelovigheid

(Uittreksel uit het nov./dec. nummer The Humanist)

door sterrenkundige
BART J. BOK
vertaling: Anna Zaalberg

werkzame krachten mogen verwachten die we in verband brengen met de groei en het milieu van planten en dieren? Astrologie vooronderstelt het bestaan van volkomen onvoorstelbare mechanismen van kracht en beweging.
Ik zal hier niet ingaan op statistische steekproeven gedaan op astrologische voorspellingen en op de onderlinge relaties. Er is een tijd geweest, dat ik serieus heb overwogen om me persoonlijk te gaan bezighouden met statische tests van astrologische voorspellingen, maar ik zag van dit plan af, omdat ik het als verloren tijd beschouwde, tenzij iemand eerst kon aantonen dat er op de een of andere manier een fysische basis aan de astrologie ten grondslag lag.

Wat kunnen astronomen en wetenschapsmensen die op verwante terreinen werkzaam zijn nu in feite doen om de mensen te laten inzien dat het de astrologie ten enen male aan een goede, wetenschappelijke fundering ontbreekt? Gedecideerd je mening uitspreken wanneer de gelegenheid dat vraagt, is één manier om het probleem te benaderen. Dit is ook de gedragslijn die ikzelf steeds heb gevolgd en ik hoop dat alle astronomen, zowel jong als oud, mij hierin zullen volgen. Ik heb verscheidene malen de raad gegeven om een paar lezingen over astrologie te houden, zo ongeveer op de manier van dit artikel, bij elke inleidende cursus over astronomie. De studenten zouden dan de gelegenheid krijgen om de instructeur vragen te stellen. Een interessant experiment is ondernomen op de cursus Natuurwetenschap 9 aan de Harvard Universiteit. Daarbij geeft de instructeur, Michael Zeilik, onderricht in een onderdeel, genaamd: „Astrologie — De Wetenschap van het Ruimtevaart Tijdperk?", dat zich onder andere bezig houdt met laboratoriumproeven waarbij geboortehoroscopen worden getrokken.

Het is een hoogst bemoedigende ontwikkeling, dat sommige recente tekstboeken over astronomie gedeelten (of hoofdstukken) bevatten over astrologie. Dit geldt ook voor een hoofdstuk in George Abell's boek. „Onderzoek van het Heelal" (derde editie 1974). Een soortgelijk hoofdstuk las ik in een inleidend astronomietekstboek, nu in voorbereiding. Ik zou willen zeggen: „Hoe meer hoe liever."

Volgens een recente steekproef, afgedrukt in de New York Times (van 19 oktober) zijn er 32 miljoen Amerikanen die in astrologie geloven. Het feit alleen al dat ongeveer 1250 van de 1500 nieuwsbladen in de Verenigde Staten nu dagelijks horoscopen publiceren (na de eerste wereldoorlog waren het er maar 100), wijst erop dat astrologie zakelijk een grote rol speelt en niet alleen maar een spelletje voor de lol is.
Het spreekt vanzelf dat mensen het recht hebben te geloven wat ze willen en we zien dan ook niets in censuur — in tegenstelling tot wat de astroloog, Sidney Omarr, heeft gesuggereerd. De wetenschapsmensen die de verklaring ondertekenden, zijn echter van mening dat ze moreel verplicht zijn een uitspraak te doen, vooral, nu de veronderstellingen waarvan de astrologie uitgaat, op wetenschappelijke gronden dubieus zijn bevonden. Wij zijn van mening dat het niet verantwoord is dat nieuwsbladen en andere media horoscopen publiceren zonder kritiek of zonder er op zijn minst de woorden aan toe te voegen: „Waarschuwing: indien serieus opgevat, kan deze rubriek gevaar voor uw gezondheid opleveren!" De pers beroemt zich erop dat hij de waakhond van de maatschappij is — en terecht. Maar deze waakhond is niet onfeilbaar. Zodat ook op hem toezicht moet worden uitgeoefend, vooral, wanneer hij dubieuze, onjuiste informatie van fantasten verbreidt, met de bedoeling zich op een grote lezerskring te kunnen beroemen. Zouden ze ook rubrieken over zwarte magie brengen, zonder de nodige waarschuwing?

Dat The Humanist een felle reactie van de kant van de astrologen zou ontmoeten (zie de pag. 24-26), was te voorzien. Toch geeft een verrassend groot aantal astrologen toe dat er charlatans op dit terrein opereren; en zij staan ook afwijzend tegenover de dagelijkse kaarten in de nieuwsbladen, als zijnde puur boerenbedrog. Het „echte horoscoop-trekken", beweren ze, is afhankelijk van „de nauwkeurige tijd en plaats van de geboorte," niet alleen maar de algemene zonnetekens, op basis waarvan de dagelijkse horoscoopvoorspellingen berusten. Veel astrologen beschuldigen de wetenschapsmensen ervan, dat ze „vooringenomen" zijn en beweren dat ze „het bewijsmateriaal niet hebben onderzocht." Het spreekt vanzelf dat de wetenschap de astrologie niet kan verwerpen, vóórdat er een onderzoek heeft plaatsgehad. Daarom zouden we erop willen wijzen dat veel wetenschapsbeoefenaars inderdaad de gegevens hebben onderzocht en dat ze tot de conclusie komen dat de stellingen van de astrologie niet bewezen zijn.

Wat was de reden dat The Humanist zoveel aandacht aan de astrologie wijdde, zo vroegen zich sommige nieuwsbladuitgevers af. Waarom vatten ze de zaak zo serieus op, waar er toch zoveel andere irrationele culten omtrent de gangbare vragen bestaan? The Humanist heeft echter al sinds mensen heugenis belangstelling aan de dag gelegd voor het ontmaskeren van andere vormen van nonsens. Vorig jaar hebben we een heel nummer gewijd aan een kritische bespreking van de nieuwe culten die het verstand buiten spel willen zetten en in 1973 publiceerden we Humanist Manifesto II, dat een frontaanval inhield op het orthodox geloven in een persoonlijke god.
Er zijn veel verklaringen voor het toenemend bijgeloof en het toenemend geloof in het occulte. De astrologie is slechts de top van de ijsberg en is tegenwoordig deels in de mode dank zij het succes van de astrofysica en van de astronomie en dank zij het feit dat het tijdperk van ruimteonderzoek tot het publieke bewustzijn doordringt; het geloof dat planeten en sterren ons lot bepalen, is een kritiekloos aanvaard astrologisch bijprodukt. Maar er zijn dieper liggende redenen voor de huidige epidemie van geloof in het onverklaarbare.
In de eerste plaats is de betekenis van de wetenschappelijke onderneming niet adequaat aan het grote publiek duidelijk gemaakt. Een andere reden is, dat ons opvoedingssysteem er niet in is geslaagd om het op de juiste waarde schatten van elementair objectief denken of onpartijdig onderzoek te bevorderen. Maar de kern van de wetenschappelijke methode is juist, dat men zijn oordeel moet opschorten, tenzij men voldoende bewijzen of redenen heeft om in iets te geloven. Ongelukkigerwijs schijnt bij het menselijk geslacht een perverse neiging tot lichtgelovigheid en onnozelheid te bestaan, waartegen we slechts door een sterke dosis skepsis mogen hopen een wal te kunnen opwerpen.

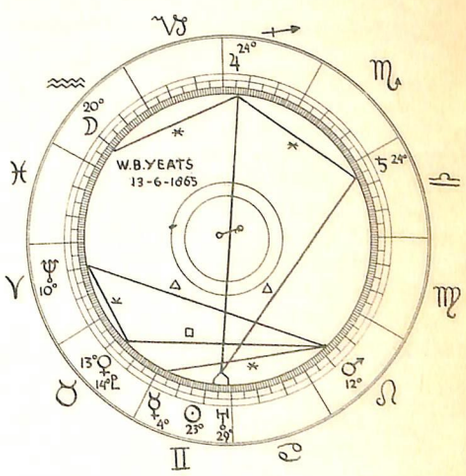

Oefenen in geestelijke verzorging

Voor medewerkers en belangstellenden start weer een groep van 10 dinsdagavonden. Op 27 januari, waarschijnlijk in 't Gooi.
Het doel is, meer te worden wie je „eigen-"lijk bent. En daarin anderen beter te kunnen ontmoeten.
De kosten ƒ 125,— p.p., worden naar draagkracht verdeeld. Inschrijving, behoudens een kennismakingsgesprek, naar volgorde van binnenkomst.
Aanmelden, met opgave van leeftijd, beroep en reden van belangstelling, bij Paul Kruyswijk, Oude Gracht 152, Utrecht.

Prijsvraag

Er zijn dertien namen binnen gekomen, misschien komen er nog meer? „Hofpraet" - Bulletin „de Humanist" - HUM.-nieuws - de Hum. Sirene - de Hum. gong - het Hum. Alarm - de hum. roep - het hum. signaal - Humus - de Klaroen - de Postiljon - in en uit de hum. - de ratelaar.
(uit **Mededelingenblad**(!) van het Hum. Verbond afdeling Den Haag, Voorburg, Rijswijk)

Thee voor Tanzania

Wie nog thee wil kopen uit Tanzania (een aktie van ABAL — zie vorige Humanist) kan een proefpakket bestellen voor ƒ 10,— over te maken op:
giro 131500 t.n.v. Abal, Den Haag.

Radio & TV

Radio

21 december: De grote „familie" van Matthew Spetter. Humanisme in New York
Produktie: Jetske Mijs
Aangevuld met aktualiteiten
28 december: Waarschijnlijk wordt dit een uitzending die gaat over „Feesten". Daarmee vervalt het aangekondigde programma over „Tijd".
Produktie: Rina Spigt en Casper Vogel

Televisie

21 december: Een gesprek met Erich Fromm overgenomen van de duitse televisie.

Vroeg pensioen voor ouderen mogelijk maken

door C. J. Knop

Het artikel van de heer Snijder in Humanist van 15 november 1975 (blz. 7) heeft me verbaasd, omdat de schrijver geen cijfers noemt, die zijn betoog kracht bijzetten. Mag ik hem daarom verwijzen naar de uitspraken van de „Raad van Europa", documentatie 3518, gepubliceerd na zijn vergadering van januari 1975? Ik neem daaruit datgene over, dat betrekking heeft op de pensioneringstijd.

Verhouding tussen jongeren en ouderen
Ons land is duidelijk aan het verouderen. Het aantal personen, dat 65 jaar of ouder is, was in 1950 zeven procent, in 1960 negen procent en in 1970 tien procent van de bevolking. Het aantal geboorten neemt echter af. In de stad Utrecht was tussen 1 januari 1973 en 1 januari 1975 het aantal inwoners van 65 jaar en ouder met acht procent gestegen; dat van de jongeren onder de 20 jaar met vijf procent gedaald. Het is duidelijk, dat de leeftijdspyramide (basis: jongeren; top: ouderen) enorm veranderd is: de basis is kleiner, de top groter geworden.

Overlijdenskansen
Minister Boersma wil experimenten stimuleren in twee categorieën: in de bouw en in het onderwijs. Deze keuze van arbeidsgroepen is niet zo willekeurig als hij lijkt, wanneer men bedenkt, dat handarbeiders en basisschoolonderwijzers de uitersten zijn, wat levensverwachtingen betreft.

Handarbeiders:
Overlijdenskans op 35 jr.: 68,5 jr.
Overlijdenskans op 60 jr.: 74,7 jr.
Overlijdenskans op 65 jr.: 76,1 jr.

Onderwijzers aan basisscholen:
Overlijdenskans op 35 jr.: 75,8 jr.
Overlijdenskans op 60 jr.: 78.6 jr.
Overlijdenskans op 65 jr.: 80,9 jr.

Voor een gezonde leeftijdspyramide zou men moeten komen tot een **verhoging** van de pensioenleeftijd voor basisschoolonderwijzers! Ik laat geschiktheid, generatieverschillen, e.d. buiten beschouwing.

Mogelijke persoonlijke gevolgen van pensionering
Geschikte arbeid heeft dikwijls een gunstige psychologische uitwerking op de mens. Daarentegen kan de plotselinge verandering van een volledige dagtaak tot bijna volledig niets doen een geestelijke schok betekenen. Iemand, die het grootste deel van zijn leven met werken heeft doorgebracht, kan moeite hebben zich aan te passen aan de gedwongen leegte, die gepensioneerd zijn eist en het is niet moeilijk te begrijpen, dat zo iemand zich nutteloos en afgedankt vindt. Men heeft dan ook bemerkt, dat het sterftecijfer bij zulke mensen doorgaans vrij hoog is. (Dit is het enige artikel, dat niet door cijfers gestaafd wordt.)

Economische gevolgen van pensionering
Men kan in de samenleving, globaal genomen, twee groepen onderscheiden: werkers en niet-werkers, waarvan de laatste groep omvat: jongeren, gepensioneerden en niet in loondienst werkende vrouwen. De werkers (hetzij produktief, hetzij dienstverlenend) moeten niet alleen zich zelf onderhouden, maar ook de niet-werkers. Als daarom de groep niet-werkers sneller toeneemt dan het aantal werkers, zal de economische druk op de werkers groter worden.
De verschillen tussen de beide groepen lopen voor de Europese landen sterk uiteen. Ze zijn voor Zweden (pensioenleeftijd: 67 jr.) het gunstigst: tegenover elke 100 werkers staan 106 niet-werkers. Voor Nederland zijn ze het ongunstigst: tegenover elke 100 werkers staan 174 niet-werkers. Men verwacht, dat tot 1985 het aantal werkers zal toenemen; weinig in Italië, West-Duitsland, Zweden, Zwitserland en Groot-Brittannië, maar snel in Nederland. Verlaging van de pensioenleeftijd zal ernstige financiële gevolgen hebben.
Het aantal mensen, die na hun 65e jaar in betaalde arbeid werken, is over heel Europa dalend. Daardoor brengen zij, die na hun 65e jaar betaalde arbeid verrichten, de werkzoekenden nauwelijks in gevaar. De werkers zouden beter in staat zijn de niet-werkers te onderhouden, als sommige gepensioneerden na hun 65e jaar bleven doorwerken.

Conclusies
De Raad van Europa komt ten slotte met de volgende aanbevelingen: 1. Het dalen van het geboortecijfer zal leiden tot een daling van het werkende deel van de bevolking in de komende 15 à 20 jaar.
2. Volgens de huidige tendenzen zullen de ouderen in de toekomst een hoger percentage van de bevolking uitmaken.
3. Een uniforme verlaging van de pensioen-leeftijd zal een ongunstige invloed uitoefenen op de verhouding tussen werkers en niet-werkers en de totale produktie of dienstverlening ongunstig beïnvloeden.
4. Het is nuttig geen vaste pensioenleeftijd te bepalen, maar liever een periode van verscheidene jaren aan te bevelen, gedurende welke het mogelijk is op elke gewenste leeftijd gepensioneerd te worden. Dit vraagt een onderzoek naar de mogelijkheden en gevolgen van een flexibele pensioenleeftijd.
5. Bevestiging van de in 1967 gedane aanbeveling: degenen, die na hun pensionering betaalde arbeid willen verrichten, moet daartoe de gelegenheid geboden worden, waarbij pensioen plus loon een zeker bedrag niet te boven mag gaan.

Ik ben het met de heer Snijder eens, als hij zegt, dat het Hum. Verbond het niet kan overlaten aan de vakbonden, want het zijn juist de vakbonden, die aandringen op verlaging van de pensioenleeftijd. Daarom bevreemdt het me, dat minister Boersma zijn stimuleren van plannen laat steunen op het advies van een commissie, waarvan twee van de drie leden verbonden zijn of waren aan het N.V.V. en K.G.V.

Pensioen op 65? - (1)

Over bovenstaand onderwerp stond in de „Humanist" van 15 nov. 1975 een ingezonden artikel. Een artikel dat mij uit het hart is gegrepen en waarmede ik het van a tot z hartgrondig eens ben.
Ook ik „baal" van mijn werk en werkomgeving en dat niet slechts de laatste tijd maar al jaren. En ik ben waarachtig niet de enige.
Ik ben 59 jaar en werk al 45 jaar. Maar het is nog niet genoeg. Tot 65 jaar moet je doorwerken en dat niet in een tempo of werktijd aangepast aan je leeftijd maar zó alsof je nog 20-30 jaar bent.
Het zou een goede zaak zijn indien het Verbond eens aandacht aan deze materie zou besteden in de zin zoals de heer Snijder in zijn artikel aangaf.
Vervroegde pensionering zou een beetje (al is het wel laat) kunnen bijdragen aan „betere zelfontplooiing"; een term die nog al eens in de „Humanist" voorkomt, maar die op mij in de gegeven omstandigheden overkomt als een lachertje (overigens wel een bitter).

Hengelo, SBW

Pensioen op 65? - (2)

Alternatief voor de heer M. R. O. Snijder: Dat er in alle dagbladen van Nederland een advertentie komt te staan, waarin elk mens, die niet op z'n 55ste jaar met pensioen wil, dit even met antwoordnummer aan de betreffende dienst laat weten.

Harenermolen, K. Lamijer

Pensioen op 65? - (3)

Rationeel commentaar: 1. Je hart beluisteren. 2. Onderzoeken wat positief doen betekent. 3. Niet wachten op overheidsmaatregelen. 4. Overlevingsnota van het H.V. toepassen. 5. Moed en zelfvertrouwen blijven tonen. 6. Mentale vuist leren maken. 7. Wat heel moeilijk lijkt, onmiddellijk doen. 9. Sterkte wenst:

Utrecht, N. Rosenthal

Pensioen op 65? - (4)

Als lang gepensioneerde stel ik er prijs op mijn hartelijke instemming te betuigen met uw gedachten over vervroegde pensionering en kortere werkdagen als oplossing voor de arbeidscrisis van nu en straks, althans van heden en (over)-morgen. Ik zal „de halmen niet meer zien", vrees ik (ben 76 jr.), maar ieder zaadje vergroot de kans op een oogst!

Ottersum, J. Roelofsen

Pensioen op 65? - (5)

Hierbij betuig ik mijn instemming met het verzoek van de heer Snijder, dat ons bestuur bij de regering aandringt op werktijdsverkorting met evenredige loonsverlaging.

Axel, R. Slot

Pensioen op 65? - (6)

Ik ben 54 jaar, moet werken tot ik 60 ben maar zou graag eindelijk eens baas willen zijn over mijn eigen leven en mijn eigen tijd en vooral zou ik het recht willen hebben om zelf uit te maken hoe laat ik naar bed ga, opsta en mijn maaltijden tot mij neem! Dat kan niet in deze maatschappij.
Dat met donker uit huis gaan en met donker terugkeren vind ik een even grote verschrikking als het gedwongen binnen zitten in een muffe kantoorkamer op mooie lente-, zomer-, herfst- en winterdagen.
Graag zou ik het financieel minder doen . . .
Zou het volgende systeem uitkomst kunnen bieden?: Iedereen nu een minimum garandeerd inkomen. Wie dure dingen graag heeft kan gaan werken. Misschien zijn er dan genoeg vrijwilligers om het noodzakelijke voor allen te produceren plus hun eigen luxe. Anderzijds zijn er dan misschien te weinig werkwilligen om alle overdreven luxe artikelen te helpen produceren. Misschien is dit systeem nog wel voordeliger dan alle w.w.-, w.a.o.-, a.o.w.- en w.w.w.-uitkeringen enz. enz. samen.

Oosterbeek, J. toe Water

Pensioen op 65? - (7)

(sterk bekort)

De ongewenste arbeid is een internationaal probleem, dat de E.G. als ik het wel heb 9 miljoen gastarbeiders bezorgde.
Men zou kunnen trachten door loonsverhoging en arbeidstijdverkorting de ongewenste arbeid gewenst te maken, dit zou gepaard moeten gaan met loonegalisatie binnen iedere onderneming, die met deze zaak geconfronteerd wordt. Is niet haalbaar.
Het tekort aan arbeidsaanbod voor ongewenste arbeid tegen het gestelde loon heeft men opgelost via de gastarbeid en niet via een vrije loonmarkt, inderdaad de lijn van de minste weerstand, die de nationale gemeenschap evenals de E.G. duur te staan komt en nog veel duurder te staan zal komen.
De verspilling zou men om moeten buigen in produkten en diensten, waarvan de tegenwaarde de tekorten moeten dekken.
Bedenkt men daarbij, dat meer dan de helft van ons nationaal-inkomen uit export moet voortvloeien, dan is het duidelijk, dat het probleem wereldomvattend is en een economische herstructurering noodzakelijk maakt, maar waarvoor het vertrouwen en daardoor de eensgezindheid, om over goede trouw maar niet te spreken, ontbreekt.

Middelharnis, P. Hisschemöller

Een artikel over dit onderwerp, werd ons toegezonden door de heer C. J. Knop uit Londen. U treft het aan op de pag. hiernaast. In de volgende Humanist hopen we een commentaar op te nemen van een van de hoofdbestuursleden. — Redactie.

Welzijnsmens

Van harte betuig ik mijn instemming met de inhoud van het artikel van de heer Snijder, „pensioen op 65?" in Humanist van 15 november. Ik ben van mening dat de 3 vakbonden zich meer moeten bezighouden met kortere arbeidstijden en vervroegde (vrijwillige) pensionering. Want die schamele verhoging van 1 dag meer vakantie in de zoveel jaar is géén pleister op de wonde. De mens moet veranderen in een welzijnsmens. Men moet de mens gaan voorbereiden op een zinnige besteding van zijn vrije tijd. Het speculeren op de hebzucht van de mens, dus alleen maar het materiële, leidt tot een catastrofe.
Reeds veel eerder heeft de schrijver Adriaan Morrien in zijn boek „Cryptogram" (1968) onze onnatuurlijke werksituatie aan de orde gesteld. Ik citeer:
„Onze samenleving, waarvan het gezin een der grondpijlers heet te zijn, wordt door datzelfde gezin onophoudelijk in zijn grondvesten bedreigd. Iedere morgen moeten vaders zich van vrouw en kinderen losscheuren om aan het werk te gaan, hoewel zij de dag liever in bed of in de speelkamer zouden doorbrengen. Wij moeten leren hoe langer hoe minder te werken en hoe langer hoe meer van vrouw en kinderen te genieten. De verwerkelijking van een dergelijk ideaal is belangrijker dan de overwinning van de klassenstrijd en de komst van een gereglementeerde heilstaat, waarop goedbetaalde politici zich blind staren. Wij zouden kunnen beginnen door op ons leven te bezuinigen. Onze huizen staan vol met duurbetaalde gebruiksvoorwerpen, die wij zelden nodig hebben, met afschuwelijke meubelen waarop woekerwinsten worden behaald. Op het ogenblik is het zo gesteld dat de mens buiten de vrije beroepen, niet zelf zijn arbeidstijd kan regelen, wat toch een van zijn eerste vrijheden zou moeten zijn. Acht uur per dag staat hij in de fabriek, zit hij in een kantoor of loopt hij in een uniform over straat. Hij komt vermoeid thuis en kijkt verstrooid waar zijn kinderen, die al bijna naar bed moeten en van wier leven hij slechts een vluchtige indruk krijgt. Voor de meeste vaders zijn kinderen kleine slapers en grote eters. Tegen de tijd dat zij groot worden is hun vader van ze vervreemd. Waarom kan een man niet zelf bepalen hoe lang hij wil werken?
— Laten wij minder werken en meer tijd overhouden, minder kinderen bezitten en er meer plezier van hebben". Aldus A. Morrien.
Van onze huidige regering kan men in deze niet veel verwachten. Immers men pompt 3½ miljard in werken om ten koste van alles de werkgelegenheid „veilig" te stellen. Dat zal nog wel een calvinistisch overblijfsel zijn van Den Uyl.
P.S. Helaas is onze prestatiemaatschappij nog zo doordrenkt van de alleszaligmakende arbeidsethos, dat het mij beter lijkt geen naam te noemen bij eventuele plaatsing in Humanist, want indien men zo denkt over arbeid, wordt men al heel vlug bestempeld als arbeidsschuw en lui!

Oosterwolde, 21 nov.

1000ste huwelijk bij LCHC

Resultaten:
In de loop van 1974 noteerde de Stichting Landelijk Centrum voor huwelijkscontacten, Prinseslaan 1, De Bilt, het 1000ste huwelijk en sinds de oprichting van deze stichting in 1970 — ontstaan uit vier levensbeschouwelijke huwelijks-bureaus — zijn via deze instelling 2370 deelnemers(sters) getrouwd. Alleen al in 1974 vonden 486 mensen een levenspartner en eind 1974 stonden 1831 vrouwen en 1556 mannen ingeschreven; hierbij dient vermeld, dat vooral in de middenkategorieën en intellektuele milieus het aantal vrouwen groter is dan dat der mannen.
In het jaarverslag van 1974 wordt een korte beschrijving gegeven van de werkwijze en hieruit blijkt dat de eigen keuze, eigen veantwoordelijkheid en eigen initiatief duidelijk worden gegarandeerd en dat niet de leiding van het centrum bepaalt met wie de deelnemers(sters) in contact wensen te komen. Op verzoek wordt gratis een inlichtingenboekje verstrekt waarin de werkwijze uitvoerig staat beschreven.
Op korte termijn wordt het gereed komen tegemoet gezien van een oriënterende studie op partnerkeuze, welke — met financiële steun van het Ministerie van C.R.M. — werd uitgevoerd door het Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen. De eerste voorlopige uitkomsten van dit bescheiden onderzoek duiden er op, dat er nog een groot terrein braak ligt voor de erkende huwelijkscontactbureaus in de aktivering tot deelname van mensen, die ongewild ongehuwd zijn. De Stichting Landelijk Centrum wil het huwelijk niet als exclusief stellen, maar zo lang er nog velen zijn (zoals onderzoeken uitwijzen), die oprecht een huwelijk nastreven, hebben zij ook recht op een aansluitende en duidelijke dienstverlening, zoals het Landelijk Centrum biedt.
Primair zal de ongehuwde zelf in mentaliteit moeten veranderen, want een passende houding, soms versterkt door gevoelens van eenzaamheid en teleurstellingen, blokkeert vaak voor hem nieuwe contactmogelijkheden, zeker nog als te zeer wordt vastgehouden aan gebruikelijke, traditionele ontmoetingskansen. Een **aktieve** houding, gebaseerd op een positieve levensvisie, zowel t.a.v. ongehuwd zijn als t.a.v. nieuwe, moderne contactmogelijkheden in deze tijd, zal uitzicht kunnen bieden op de gewenste verandering in hun leefsituatie.

Humanist

eindredakteur: Jetske Mijs.
Druk: Lumax, Utrecht.
Redaktie-adres: Hum. Verbond, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. (030) 31 81 45.

Abonnementsprijs voor niet-leden: *f* 18,— per jaar t.n.v. Humanistische Pers, postgiro 58, Utrecht.

Tempel te Lindos

Wat er nog maar van staat zijn zeven zuilen
Aan 't eind van een monumentale trap.
Toch zou ik deze omgeving willen ruilen
Voor die waar 'k dagelijks doorhenen stap.

Waar is je slang nu en waar zijn je uilen?
Dansten je priesteressen onder handgeklap?
Het stemt wat triest, maar wie zou moeten huilen
Om je verval als een misplaatste grap?

Nog immer schijnt de zon. De zee bleef blauw
En zandsteen geel, al is het nu verweerd.

De zachtjes zinderende lucht is lauw . . .
Droefheid op dit moment is glad verkeerd.

'k Ben als Odysseus die ontsnapte aan Noodlot's klauw
En voel mij tot mijn oorsprong weergekeerd.

Ernst Bongers.

Wat doen we met Kerstmis?

Wat doen we met Kerstmis? Dat blijkt voor veel mensen — vooral alleenstaanden — elk jaar weer een probleem. In enkele krantjes van gemeenschappen troffen we daarover iets aan. Maar de oogst was mager. In Groningen probeerde men iets te organiseren, maar er kwamen slechts 6 aanmeldingen. Men vindt dat te weinig en stelt zo'n bijeenkomst daarom uit tot volgend jaar.
In het Coornherthuis in Den Haag hebben Humanistisch Verbond, Humanitas en Vrije Gedachte samen een avond georganiseerd met een broodmaaltijd en een kort avondprogramma met voordracht, zang en muziek.
Wat doen we met Kerstmis? Het zal voor veel alleenstaanden een probleem blijven. Daarom hier een suggestie, voortgekomen uit eigen ervaring. Waarom wachten tot je uitgenodigd wordt en met zelfmedelijden de avond mokkend uitzitten? Vorig jaar nodigde ik een tiental mensen uit en vroeg of ze zelf iets te drinken en te eten wilden meenemen. Omdat een heleboel mensen elkaar niet zo goed kenden en misschien verlegen zouden zijn, zorgde ik voor ouderwetse gezelschaps-spelletjes als mens-erger-je-niet, ganzebord, dammen, domino etc. De avond werd een sukses; soms is dat zo eenvoudig.

Atheïsme, humanisme en socialisme

De opvattingen over de inhoud van het nieuwe vak Maatschappijleer lopen nogal uiteen, nog steeds is er geen officieel leerplan. Ten behoeve van docenten en leerlingen geeft Agon-Elsevier verschillende boekjes uit: de Artèma-reeks. De laatste uitgave is „Atheïsme, Humanisme en socialisme".
In de eerste vijf hoofdstukken geeft prof. W. van Dooren een overzicht van de opvattingen, ideeën van het ideale mensbeeld door de eeuwen heen. Humanisme en atheïsme hebben gemeen dat ze niet-godsdienstig zijn. Hoewel de grote griekse filosofen als Socrates, Plato en Aristoteles niet ongodsdienstig waren, was hun aandacht zozeer op de menselijke ontplooiing gericht en op de verwezenlijking van het ideale menszijn, dat ze later als bronnen van het humanisme konden gelden. Toch zijn humanistische ideeën pas in onze eeuw losgemaakt uit de christelijke sfeer.
De ontwikkeling van de natuurwetenschappen en het feit dat de mens zich hoe langer hoe meer bevrijdt van de kerk, leidt tijdens de Verlichting tot het atheïsme. De termen humanisme en atheïsme worden gebruikt voor veel verschillende maar wel verwante stromingen. Aan de hand van geschriften van bekende filosofen laat van Dooren zien waar verschillen liggen en verwantschap is. Vooral ook hoe de accenten liggen met betrekking tot onderwerpen als verantwoordelijkheid, verzet, vrij denken, geloof en ontplooiing. Zo komen onder meer Kant, Sartre, Stirner, Camus, Bertrand, Russell, Jaspers, Julian Huxley en Fromm in aangehaalde teksten aan het woord.
Daarna bespreekt van Dooren de organisatievormen waarin humanisme en atheïsme werden gegoten.
Het tweede deel van het boek handelt over Socialisme en is geschreven door dr. A. L. Constandse. In het latere socialisme, zegt hij, zal altijd een zekere invloed van Rousseau merkbaar blijven. De franse revolutie was een keerpunt in het denken over de maatschappij. Het stelde het probleem aan de orde dat de utopisten hadden vermeden: dat van de verovering van de macht. Zodra men over systemen ging denken ontstond verschil van mening over de rol van de staat. Een van de eerste sociaal-anarchisten was Proudhon. Zijn invloed was groot, evenals die van tijdgenoot Bakoenin. Het communisme kwam — in tegenstelling tot wat Marx dacht — voort uit de maatschappelijke verhouding in de technisch achtergebleven en semi-feodale landen, waarin revolutionaire spanningen bestonden. Wat men in het boekje mist, is een beschrijving van het Liberalisme; als koppeling met het Humanisme is socialisme alleen onvoldoende.

j.m.

Uitgave: Agon Elsevier. Prijs *f* 15,—.